

PROJEKT

POLITYKA ZARZĄDZANIA DANYMI BADAWCZYMI W UNIWERSYTECIE JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH

Preambuła

Kierując się zasadami rzetelności badań naukowych, otwartego dostępu do wiedzy, odpowiedzialnego zarządzania danymi badawczymi oraz potrzebą zwiększania widoczności i możliwości ponownego wykorzystania wyników badań prowadzonych w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, zwanym dalej „UJK”, ustanawia się niniejszą Politykę zarządzania danymi badawczymi, zwaną dalej „Polityką”. Polityka rozwija obowiązującą w UJK Politykę Otwartego Dostępu i uwzględnia funkcjonowanie Repozytorium Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dalej zwanego „Repozytorium UJK” oraz rozwiązania wspierające deponowanie danych badawczych w kolekcjach instytucjonalnych w RepOD i Zenodo.

§ 1

Przedmiot i cele Polityki

1. Polityka określa zasady zarządzania danymi badawczymi wytwarzanymi, zbieranymi, opracowywanymi, przechowywanymi, zabezpieczanymi, udostępnianymi i archiwizowanymi w związku z działalnością badawczą i naukową prowadzoną w UJK.
2. Celem Polityki jest w szczególności:
 - 1) zapewnienie zgodnego z prawem, zasadami etyki i dobrymi praktykami zarządzania danymi badawczymi;
 - 2) wspieranie jakości, integralności, bezpieczeństwa i użyteczności danych badawczych;
 - 3) zwiększanie widoczności rezultatów badań prowadzonych w UJK przez wykorzystanie odpowiednich repozytoriów danych badawczych.
3. Polityka ma charakter ogólnouczelniany i jest stosowana z uwzględnieniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego, aktów wewnętrznych UJK, warunków projektów badawczych oraz wymagań instytucji finansujących badania.

§ 2

Definicje

Ilekroć w Polityce jest mowa o:

- 1) „danych badawczych” – rozumie się przez to dane w formie cyfrowej lub niecyfrowej, zebrane, wytworzone, pozyskane lub przetworzone jako materiał

do analiz w badaniach naukowych lub pracach rozwojowych, niezbędne do weryfikacji wyników badań;

- 2) „metadanych” – rozumie się przez to ustrukturyzowane informacje opisujące dane badawcze, umożliwiające ich identyfikację, odnalezienie, cytowanie, interpretację i ponowne wykorzystanie;
- 3) „planie zarządzania danymi badawczymi” albo „PZD” – rozumie się przez to dokument opisujący zasady postępowania z danymi w całym cyklu ich życia;
- 4) „repozytorium” – rozumie się przez to system informatyczny służący do deponowania, opisu, przechowywania i udostępniania i archiwizowania danych i/lub metadanych;
- 5) „Repozytorium UJK” – rozumie się przez to repozytorium instytucjonalne Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach dostępne pod adresem: <https://repozytorium.ujk.edu.pl>;
- 6) „embargu” – rozumie się przez to czasowe ograniczenie dostępu do pełnych danych przy zachowaniu możliwości udostępnienia metadanych, o ile jest to prawnie dopuszczalne;
- 7) „anonimizacji” – rozumie się przez to trwałe i nieodwracalne usunięcie powiązań między danymi a osobą, której dotyczą;
- 8) „pseudonimizacji” – rozumie się przez to przetwarzanie danych ograniczające możliwość przypisania ich konkretnej osobie bez użycia dodatkowych informacji;
- 9) „zasadach FAIR” – rozumie się przez to zasady, zgodnie z którymi dane powinny być możliwe do odnalezienia, dostępne, interoperacyjne i gotowe do ponownego wykorzystania;
- 10) „dostępie kontrolowanym” – rozumie się przez to udostępnianie danych wyłącznie uprawnionym użytkownikom na zasadach określonych przez dysponenta danych lub właściwe regulacje;
- 11) „dysponencie danych” – rozumie się przez to osobę dysponującą danymi badawczymi, tj. osobę uprawnioną do podejmowania decyzji dotyczących ich gromadzenia, przechowywania, udostępniania i deponowania, w zakresie wynikającym z przepisów prawa, postanowień umów, zasad finansowania badań oraz regulacji obowiązujących w UJK; dysponent danych realizuje te działania z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, w szczególności związanych z ochroną danych osobowych, prawami osób trzecich, tajemnicą przedsiębiorstwa i ochroną własności intelektualnej;
- 12) „depozytariuszu” – rozumie się przez to pracownika, doktoranta albo studenta UJK uprawnionego do deponowania materiałów, w tym danych badawczych, w Repozytorium UJK, po uzyskaniu autoryzacji redaktora Repozytorium lub w innym repozytorium; depozytariusz ponosi odpowiedzialność za zgodność deponowanych materiałów z prawem, w tym za posiadanie niezbędnych uprawnień do ich udostępnienia oraz za nienaruszanie praw osób trzecich;

- 13) „samodeponowaniu” – rozumie się przez to deponowanie bezpośrednie (autoarchiwizacja), polegające na samodzielnym wprowadzeniu przez depozytariusza materiałów, w tym danych badawczych, do Repozytorium UJK za pośrednictwem serwisu internetowego Repozytorium. Proces obejmuje przekazanie plików oraz wymaganych metadanych i kończy się zatwierdzeniem przez redaktora Repozytorium poprawności formatu oraz metadanych materiału;
- 14) „projekcie” – rozumie się przez to wyodrębnione organizacyjnie przedsięwzięcie badawcze lub rozwojowe realizowane w UJK albo z afiliacją UJK, niezależnie od źródła jego finansowania.

§ 3

Zakres stosowania

1. Politykę stosuje się do pracowników, doktorantów i studentów UJK oraz innych osób związanych z UJK, jeżeli wynika to z umów, zasad wewnętrznych albo warunków realizacji badań z afiliacją UJK.
2. Polityka dotyczy danych badawczych wytworzonych, zebranych lub przetworzonych w toku badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w UJK.
3. Politykę stosuje się odpowiednio do metadanych, dokumentacji towarzyszącej, planów zarządzania danymi oraz innych informacji niezbędnych do identyfikacji, weryfikacji i ponownego wykorzystania danych.

§ 4

Podstawy prawne i dokumenty odniesienia

Politykę stosuje się w szczególności z uwzględnieniem:

- 1) Polityki Otwartego Dostępu w UJK;
- 2) regulaminu Repozytorium UJK;
- 3) materiałów i wytycznych Biblioteki Uniwersyteckiej UJK dotyczących danych badawczych, PZD oraz repozytoriów danych;
- 4) przepisów o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego;
- 5) przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ochronie baz danych oraz prawie własności przemysłowej;
- 6) przepisów o ochronie danych osobowych, w tym RODO;
- 7) warunków umownych, grantowych i projektowych dotyczących danych badawczych.

§ 5

Zasady ogólne zarządzania danymi badawczymi

1. Danymi badawczymi zarządza się w sposób planowy, rzetelny i proporcjonalny do charakteru badań, rodzaju danych oraz poziomu ryzyka związanego z ich przetwarzaniem i udostępnianiem.
2. Dane badawcze organizuje się, dokumentuje i przechowuje w sposób zapewniający ich jakość, integralność, autentyczność, wiarygodność oraz możliwość weryfikacji wyników badań.
3. Przy udostępnianiu danych stosuje się zasadę „tak otwarte, jak to możliwe, tak zamknięte, jak to konieczne”.
4. Przed rozpoczęciem tworzenia nowych danych zaleca się, w miarę możliwości, rozważenie wykorzystania dostępnych otwartych danych, aby ograniczać zbędne powielanie badań.
5. Przy przygotowywaniu danych do udostępnienia zaleca się stosowanie zasad FAIR.
6. Zarządzanie danymi badawczymi stanowi element zapewnienia rzetelności badań naukowych i służy zachowaniu możliwości weryfikacji, odtworzenia oraz ponownego wykorzystania wyników badań w zakresie dopuszczalnym przez prawo, zasady etyki i warunki realizacji projektu.

§ 6

Role i odpowiedzialność za dane badawcze

1. Za zarządzanie danymi badawczymi odpowiadają osoby uczestniczące w ich wytwarzaniu, pozyskiwaniu, przetwarzaniu, przechowywaniu, udostępnianiu lub deponowaniu – w zakresie wynikającym z pełnionej roli, posiadanych uprawnień, obowiązków oraz PZD.
2. W projekcie realizowanym zespołowo kierownik projektu odpowiada za organizację procesu zarządzania danymi, w tym za przypisanie ról członkom zespołu, zgodność działań z warunkami projektu oraz aktualność PZD.
3. Osoba wytwarzająca lub przetwarzająca dane zapewnia ich właściwe dokumentowanie, organizację, zabezpieczenie i przekazanie zgodnie z PZD oraz dokumentacją projektu.
4. Osoba deponująca dane odpowiada za kompletność depozytu, poprawność metadanych, posiadanie uprawnienia do udostępnienia danych oraz zgodność sposobu udostępnienia z prawem, prawami osób trzecich, warunkami projektu i zobowiązaniami umownymi, w tym za wybór odpowiedniej licencji określającej zasady ponownego wykorzystania danych.
5. W przypadku współpracy z podmiotami zewnętrznymi zasady dotyczące w szczególności własności, dostępu, transferu, przechowywania, retencji, udostępniania i licencjonowania danych określa się w odpowiedniej umowie.

6. Biblioteka Uniwersytecka UJK zapewnia wsparcie informacyjne i konsultacyjne w zakresie PZD, zasad FAIR, metadanych i deponowania danych w Repozytorium UJK.
7. Przed udostępnieniem danych podlegających ograniczeniom prawnym, umownym, etycznym lub związanym z możliwością ich komercjalizacji osoba odpowiedzialna za dane dokonuje, odpowiednio do charakteru ograniczenia, konsultacji z Inspektorem Ochrony Danych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, radcą prawnym lub właściwą merytorycznie jednostką organizacyjną UJK.
8. W razie zakończenia udziału osoby odpowiedzialnej za dane w projekcie lub w UJK kierownik projektu, a w razie jego braku kierownik właściwej jednostki organizacyjnej, wyznacza osobę odpowiedzialną za dalsze zarządzanie danymi.

§ 7

Plan zarządzania danymi badawczymi (PZD)

1. Dla każdego projektu, w którym wytwarzane, gromadzone lub przetwarzane są dane badawcze, wymaga się sporządzenia PZD na początku projektu.
2. W projektach finansowanych ze środków zewnętrznych przygotowuje się i aktualizuje PZD zgodnie z wymaganiami instytucji finansującej.
3. PZD aktualizuje się w razie istotnych zmian w projekcie, rodzaju danych, zasadach dostępu albo wymogach prawnych lub grantowych.
4. PZD przygotowuje się na etapie planowania badań, a w przypadku projektów wymagających złożenia wniosku o finansowanie – już na etapie przygotowania projektu, zgodnie z wymaganiami instytucji finansującej.
5. W PZD uwzględnia się, w miarę potrzeby, zasoby organizacyjne, techniczne i finansowe niezbędne do prawidłowego zarządzania danymi w trakcie badań i po ich zakończeniu.
6. Minimalny zakres PZD obejmuje w szczególności:
 - 1) rodzaje danych planowanych do wytworzenia, pozyskania lub przetworzenia;
 - 2) formaty danych i sposób organizacji plików;
 - 3) zasady dokumentowania danych i tworzenia metadanych;
 - 4) sposób przechowywania danych i wykonywania kopii zapasowych;
 - 5) zasady kontroli dostępu i ochrony danych;
 - 6) podstawy prawne i etyczne przetwarzania danych;
 - 7) planowany sposób udostępniania danych lub metadanych;
 - 8) wskazanie repozytorium lub innego miejsca deponowania danych;
 - 9) przewidywane ograniczenia dostępu, embargo albo przesłanki braku otwarcia danych;
 - 10) przewidywany okres przechowywania danych i dokumentacji.

§ 8

Jakość danych, dokumentacja i metadane

1. Dane badawcze przygotowuje się i opisuje w sposób umożliwiający ich zrozumienie, odnalezienie, cytowanie i ponowne wykorzystanie.
2. Dokumentacja danych powinna obejmować co najmniej informacje o twórcach danych, metodologii, strukturze zbioru, wersji, zakresie czasowym i rzeczowym, możliwości wykorzystania oraz warunkach dostępu, w tym za wybór odpowiedniej licencji określającej zasady ponownego wykorzystania danych.
3. Przy udostępnianiu danych stosuje się adekwatne metadane i formaty sprzyjające interoperacyjności oraz długoterminowej użyteczności danych.
4. Jeżeli dane są powiązane z publikacją naukową, zaleca się przygotowanie ich w sposób umożliwiający co najmniej weryfikację wyników przedstawionych w publikacji.

§ 9

Udostępnianie danych badawczych

1. Osoby objęte Polityką podejmują działania w celu udostępnienia metadanych danych badawczych oraz w miarę możliwości danych badawczych.
2. Dane badawcze udostępnia się możliwie szybko po przygotowaniu ich do bezpiecznego udostępnienia, z uwzględnieniem warunków projektu, procesu publikacyjnego, wymogów instytucji finansującej oraz ograniczeń prawnych i etycznych.
3. Jeżeli pełne udostępnienie danych nie jest możliwe, udostępnia się co najmniej metadane oraz – o ile jest to prawnie dopuszczalne – informację o przyczynach ograniczenia dostępu.
4. Dane udostępniane w otwartym dostępie opatruje się warunkami wykorzystania lub licencją zgodną z zakresem praw przysługujących dysponentowi danych.
5. Przy publikowaniu wyników badań zaleca się wskazywanie miejsca zdeponowania danych lub metadanych, w szczególności przez podanie nazwy repozytorium i trwałego identyfikatora albo odnośnika do zasobu, przy czym metadane są zawsze udostępniane w sposób otwarty, o ile nie sprzeciwiają się temu przepisy prawa, zobowiązania umowne, względy etyczne lub inne uzasadnione ograniczenia.
6. W publikacjach naukowych opartych na danych badawczych zaleca się zamieszczanie informacji o sposobie dostępu do danych lub metadanych, w szczególności o miejscu ich zdeponowania, trwałym identyfikatorze albo przyczynie ograniczenia dostępu.

§ 10

Repozytoria i miejsca deponowania danych

1. Podstawowym i preferowanym miejscem deponowania danych badawczych tworzonych w UJK jest Repozytorium UJK.
2. Repozytorium UJK jest repozytorium instytucjonalnym gromadzącym materiały wytworzone przez pracowników, doktorantów i studentów UJK oraz służy im do bezpłatnego deponowania, udostępniania i archiwizowania danych badawczych.
3. Repozytorium UJK wspiera widoczność danych, stosowanie zasad FAIR oraz trwałą identyfikację zasobów.
4. Uzupełniającymi miejscami deponowania danych badawczych są kolekcje instytucjonalne UJK w RepOD oraz Zenodo.
5. Co do zasady dane deponuje się w repozytorium instytucjonalnym UJK. Dane mogą zostać zdeponowane w kolekcjach instytucjonalnych w RepOD lub Zenodo, jeżeli wymaga tego charakter danych, specyficzne potrzeby projektu, wymagania grantodawcy, standardy danej dyscypliny, potrzeba zwiększenia międzynarodowej widoczności wyników badań lub gdy funkcjonalności repozytorium instytucjonalnego UJK okazują się niewystarczające.
6. Dane specyficzne dla danej dyscypliny można deponować w uznanym repozytorium dziedzinowym, jeżeli zapewnia ono właściwy poziom opisu danych, metadanych, trwałej identyfikacji, bezpieczeństwa oraz zgodność z prawem, warunkami projektu i obowiązkami informacyjnymi wobec UJK zgodnie z opisem w PZD.
7. W przypadku zdeponowania danych w repozytorium zewnętrznym zaleca się odnotowanie miejsca depozytu w dokumentacji projektu albo w ewidencji dorobku.

§ 11

Embargo i ograniczenia dostępu

1. Dane badawcze mogą zostać objęte embargiem albo udostępnione w dostępie ograniczonym, jeżeli wymagają tego przepisy prawa, zobowiązania umowne, warunki projektu, względy etyczne, bezpieczeństwo danych albo uzasadniony interes badacza lub UJK.
2. Ograniczenia w udostępnianiu mogą dotyczyć w szczególności danych osobowych lub innych danych wymagających ochrony, tajemnic prawnie chronionych, praw osób trzecich, ograniczeń umownych, potencjału komercjalizacyjnego, planowanej ochrony wyników badań, potrzeby zabezpieczenia pierwszej publikacji, względów etycznych lub bezpieczeństwa publicznego.

3. W okresie embarga udostępnia się, co do zasady, metadane oraz informację o przewidywanym zakresie i warunkach późniejszego udostępnienia danych, o ile jest to prawnie dopuszczalne.
4. Okres embarga ogranicza się do minimum niezbędnego do ochrony uzasadnionych interesów i dostosowuje do warunków projektu oraz regulacji wewnętrznych UJK.
5. Decyzję o zastosowaniu embarga albo dostępu ograniczonego podejmuje dysponent danych, a w projekcie realizowanym zespołowo – kierownik projektu w zakresie posiadanych kompetencji, z uwzględnieniem warunków projektu i właściwych przepisów zewnętrznych obowiązujących w UJK. Przyczynę, zakres i przewidywany okres ograniczenia dokumentuje się w PZD albo innej dokumentacji projektu.

§ 12

Wymogi etyczne, ochrona danych osobowych i prawa własności intelektualnej

1. Przy zarządzaniu danymi badawczymi i ich udostępnianiu przestrzega się przepisów prawa, zasad etyki badań naukowych oraz warunków projektów i umów.
2. Jeżeli badania obejmują dane osobowe, stosuje się rozwiązania zapewniające zgodność z przepisami o ochronie danych osobowych, w szczególności z zasadami legalności, minimalizacji danych, ograniczenia celu i bezpieczeństwa przetwarzania.
3. Danych zawierających dane osobowe nie udostępnia się w otwartym dostępie, chyba że zostały uprzednio odpowiednio przygotowane, w szczególności przez skuteczną anonimizację albo inne adekwatne środki ochrony.
4. Pseudonimizacja nie przesądza o tym, że dane przestają być danymi osobowymi; nie stanowi więc samodzielnej podstawy do ich otwartego udostępnienia. W przypadku danych pierwotnie zawierających dane osobowe rozważa się anonimizację, ograniczenie zakresu ujawniania albo zastosowanie dostępu kontrolowanego.
5. Przy udostępnianiu danych stosuje się rozwiązania nienaruszające praw autorskich, praw pokrewnych, praw do baz danych, prawa własności przemysłowej ani uzasadnionych interesów związanych z ochroną i komercjalizacją wyników badań.
6. Jeżeli wymogi etyczne albo decyzje właściwych organów ograniczają możliwość udostępnienia danych, ograniczenia te uwzględnia się w dokumentacji projektu i PZD.

§ 13

Przechowywanie, bezpieczeństwo i archiwizacja

1. Dane badawcze przechowuje się w rozwiązaniach teleinformatycznych udostępnianych lub dopuszczonych przez UJK, w tym w usługach chmurowych, jeżeli zapewniają

one poziom bezpieczeństwa adekwatny do rodzaju danych oraz są zgodne z prawem, regulacjami UJK i warunkami realizacji projektu.

2. Dane badawcze przechowywane się w sposób zapewniający ochronę przed utratą, zniszczeniem, nieuprawnioną modyfikacją i nieuprawnionym dostępem.
3. Przy przechowywaniu danych stosuje się adekwatne rozwiązania organizacyjne i techniczne, w tym uporządkowaną strukturę plików, kontrolę wersji, zarządzanie uprawnieniami dostępu oraz wykonywanie kopii zapasowych.
4. Zaleca się stosowanie zasady 3-2-1 przy wykonywaniu kopii zapasowych: trzy kopie danych na co najmniej dwóch różnych nośnikach, w tym jedna kopia w odrębnej lokalizacji.
5. Dane badawcze wytworzone, zebrane lub przetworzone w ramach badań naukowych lub prac rozwojowych prowadzonych w UJK przechowywane się co najmniej przez 10 lat, chyba że przepisy szczególne lub umowy zawarte przez UJK przewidują dłuższy okres.
6. Dane powstałe lub zebrane w ramach projektów finansowanych przez podmioty zewnętrzne przechowywane się przez okres określony w odpowiednich umowach.
7. Po upływie okresu przechowywania danych wynikającego z przepisów szczególnych, warunków umów lub dokumentacji projektowej dane badawcze, które mają być dalej zachowane, podlegają archiwizacji na zasadach określonych w odrębnych przepisach lub regulacjach UJK.
8. W przypadku braku szczególnych wymogów okres przechowywania danych określa się w PZD albo innej dokumentacji projektu zgodnie z zasadami określonymi w ust. 5.
9. Materiały zdeponowane w Repozytorium UJK podlegają zasadom przechowywania i wycofywania określonym w regulaminie Repozytorium UJK.
10. W przypadku zakończenia zatrudnienia, kształcenia albo wystąpienia innej okoliczności uniemożliwiającej dalsze sprawowanie pieczy nad danymi stosuje się § 6 ust. 8.

§ 14

Wsparcie instytucjonalne

1. Biblioteka Uniwersytecka UJK zapewnia wsparcie informacyjne i infrastrukturalne w zakresie danych badawczych, w szczególności w odniesieniu do PZD oraz deponowania, udostępniania i archiwizacji danych w Repozytorium UJK.
2. Repozytorium UJK jest prowadzone przez Bibliotekę Uniwersytecką zgodnie z regulaminem Repozytorium.
3. Deponowania danych badawczych w kolekcjach instytucjonalnych UJK w RepOD oraz Zenodo dokonuje osoba deponująca dane. Pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej UJK nie dokonują depozytu danych w tych repozytoriach.
4. Biblioteka Uniwersytecka UJK może udzielać wsparcia merytorycznego, technicznego i organizacyjnego przy przygotowaniu danych do deponowania; odpowiedzialność

za treść, kompletność, legalność i prawidłowość depozytu pozostaje po stronie osoby deponującej.

5. UJK rozwija i wspiera infrastrukturę oraz usługi umożliwiające właściwe zarządzanie danymi badawczymi, w granicach obowiązujących regulacji i zasobów instytucjonalnych.

§ 15

Finansowanie działań związanych z danymi

1. Zaleca się planowanie kosztów zarządzania danymi badawczymi, w tym przygotowania danych do udostępnienia, dokumentowania, zabezpieczania, anonimizacji, archiwizacji i deponowania, adekwatnie do charakteru projektu.
2. W projektach finansowanych ze środków zewnętrznych zaleca się, w miarę możliwości, uwzględnianie kosztów zarządzania danymi na etapie przygotowania projektu i budżetu.
3. Szczegółowe zasady finansowania działań związanych z danymi badawczymi określają regulacje wewnętrzne UJK oraz warunki poszczególnych projektów.
4. Deponowanie danych badawczych i metadanych w Repozytorium UJK, w kolekcjach instytucjonalnych UJK w RepOD i Zenodo jest dla uprawnionych użytkowników bezpłatne.

§ 16

Postanowienia końcowe

1. Polityka jest dokumentem ramowym i stosuje się ją łącznie z Polityką Otwartego Dostępu w UJK, regulaminem Repozytorium UJK oraz innymi właściwymi aktami wewnętrznymi i zewnętrznymi.
2. W sprawach nieuregulowanych Polityką postępuje się z uwzględnieniem przepisów prawa, zasad etyki badań, warunków projektowych i postanowień umownych oraz właściwych aktów wewnętrznych UJK.